
RIKTLINJER FÖR ANVÄNDNING AV SOCIALA MEDIER I UNDERVISNINGEN

Fastställd av Ålands landskapsregering

Beslut nr 5 U2, 8.1.2013

Innehåll

Bakgrund och syfte.....	3
Definition	3
Fördelar	3
Syfte och målsättningar	4
Sociala mediers möjligheter i undervisningen	4
Som en del av den digitala kompetensen.....	4
Interaktiva och inkluderande verksamhetssätt.....	5
I samarbete mellan hem och skola	6
Konkretisering.....	6
Som del av mångsidiga lärmiljöer.....	6
Sociala medier som en del av skolans verksamhet.....	7
Allmänna riktlinjer	7
Gemensamma modeller	7
Trygg och etisk användning	8

BAKGRUND OCH SYFTE

Riktlinjerna nedan gäller hela undervisningssektorn på Åland, från förskoleundervisningen till högskolan. Riktlinjerna har beaktat de riktlinjer som Utbildningsstyrelsen har gett ut – *Rekommendationer om användning av sociala medier i undervisningen* (1/400/2012).

Elever och lärare kommunicerar idag med sin omvärld på olika sätt och digitala verktyg har blivit allt vanligare inslag. För allt fler är internet ett dagligt redskap. Enligt Statistikcentralens (2012) undersökning använder redan 89 procent av 16–74-åringarna internet och tre av fyra gör det dagligen. Idag finns en stark tro på att vårt samhälle står inför en stor förändring där kompetenser som entreprenörskap, analytiskt tänkande och innovativitet blir viktiga. Detta ställer stora krav på skolan om den ska fostra elever och studerande i den här riktningen och ett rimligt antagande är att skolans verksamhetssätt kommer att förändras och utvecklas för att klara samhällets krav på sina samhällsmedborgare.

Med teknikutvecklingen och nya innovationer skapas förutsättningar för nya verksamhetssätt och därmed också vårt sätt att arbeta, producera och dela information. Ett verktyg som stöder nya och utvecklade arbetssätt är sociala medier. Under de senaste åren har dessa vunnit stor mark som kommunikationsverktyg i vårt samhälle och därför bör också skolan införliva sociala medier i sin verksamhet.

DEFINITION

Sociala medier är ett samlingsnamn för digitala webbaserade tjänster och program som skapar möjligheter till sociala interaktioner, produktion och delning av innehåll. Brit Stakston (Politik 2.0 Konsten att använda sociala medier, Beijbom Books 2010) definierar sociala medier som "digitala kommunikationsformer genom vilka vi delar upplevelser, erfarenheter, åsikter och innehåll med varandra". Christina Löfving har skrivit en bok i ämnet (Digitala verktyg och sociala medier i undervisningen, Liber 2012) och säger att "...sociala medier är när vi använder teknik för att samtala och där vi skapar innehåll tillsammans".

FÖRDELAR

Sociala medier ger möjlighet att utmana den skrivna texten i undervisnings- och bedömnings-situationer. Elever och studerande får tillgång till flera uttrycksmöjligheter och stöd för lärandet såsom text, bild, ljud och video. I arbetslivet kommer eleverna/de studerande att möta sociala medier och skolan bör därför ge dem träning i att förhålla sig till det rikliga utbudet.

Dan Åkerlund skriver i en rapport (Sociala medier i klassrummet, 2012) om det vidgade textbegreppet. Han menar att detta är en central del av förståelsen av texter och att när eleven/den studerande skapar egna texter handlar det, förutom om det skrivna ordet, även om bilder, ljud, musik, video, teater, dans osv.

Kommunikation är en viktig byggsten för skapande av förståelse och meningsfullhet. Även här har sociala medier en viktig roll att fylla.

SYFTE OCH MÅLSÄTTNINGAR

Syftet med rekommendationerna för användning av sociala medier i undervisningen är att främja verksamhetsätt som skapar jämlika möjligheter för alla och att skapa förståelse för de sociala mediernas roll i samhället. Skolans fostrande roll att lära elever och studerande att använda sociala medier på ett tryggt och ansvarsfullt sätt bör därför betonas. Ett annat syfte med riktlinjerna är också att legitimera sociala medier som ett verktyg som kan stöda skolans måluppfyllelse.

SOCIALA MEDIERS MÖJLIGHETER I UNDERVISNINGEN

I det här avsnittet lyfts de områden som på ett mångsidigt sätt kan stödas av sociala medier.

SOM EN DEL AV DEN DIGITALA KOMPETENSEN

Den digitala kompetensen är en del av medborgarkompetenserna i informationssamhället. Digital kompetens bör ses som en basfärdighet av samma karaktär som läsa, skriva räkna. I den digitala kompetensen ingår även kreativ, kritisk och social mediekompetens. I de sociala medierna har man rollen av både producent och konsument – en mångsidig kompetens stöds av att studerande kan inneha båda rollerna. Det finns en uppsjö av olika verktyg och nya tillkommer ständigt. För lärare blir det omöjligt att gå på kurser och lära sig dem alla och därför måste de hitta kanaler för att själv lära sig men också att själva se relevans och mervärde i de verktyg som väljs.

KONKRETISERING

- Sociala medier stöder elevernas/studerandes förmåga att uttrycka sig, dela med sig och att vara kreativa och blir på så sätt en naturlig del av lärandet.
- Eleverna/studerande uppmuntras till och får övning i att på ett ansvarsfullt sätt vara aktiva och delaktiga i diskussioner på nätet.
- I skolan lär man sig om konsumentens och producentens rättigheter och skyldigheter i fråga om innehållsproduktion och om frågor som rör informationssäkerhet.
- Eleverna/studerande ges tillfälle att använda olika tjänster och applikationer som bloggar, mikroblogger, wikis, dokumenttjänster, informations- och tidshanteringstjänster, tjänster för delning av bilder, videon, länkar och andra innehåll och produkter, diskussions- och chatttjänster samt olika typer av sociala plattformar.
- Lärarens uppdrag är att lära elever och studerande att kritiskt granska, sortera och göra rimliga urval i det stora informationsflöde som är tillgängligt.

INTERAKTIVA OCH INKLUDERANDE VERKSAMHETSSÄTT

Med hjälp av sociala medier är det möjligt att bygga upp och underhålla sociala relationer med andra personer oberoende av geografiskt avstånd. I de sociala medierna handlar kommunikationen mellan aktörerna om realtidsdiskussioner och problemlösningar vilket i sig kan skapa en känsla av social gemenskap och närvaro. Användning av mobila digitala verktyg som smarttelefoner och surfplattor utökar lärmiljön på ett mångsidigt sätt och flyttar lärandet till olika platser och situationer. När skolans verksamhetskultur utvecklas blir därför mobila enheter och sociala medier en självklarhet.

KONKRETISERING

- Elever/studerande ges möjligheter att på olika sätt och i olika ämnen (text, bild, film och ljud) tydliggöra sitt lärande men också att skapa sina egna lärstrategier.
- Sociala medier används för både interna och externa samarbetsprojekt, för att öka interaktionen mellan elever/studerande, mellan elever/studerande och lärare, för att stöda kollaborativt arbete och för att skapa lärsituationer som är oberoende av tid och rum.
- Modeller för lärande och undervisning som ger elever/studerande möjlighet att tillsammans skriva dokument, bearbeta bilder och producera videor utvecklas. Det ska också vara möjligt att dela sina egna och kommentera andras produktioner.
- Sociala medier används i olika ämnen så att eleverna/studerande har möjlighet att träna sig i att samla information, hantera informationsflödet och sammanställa och kombinera uppgifter men också att reflektera över vilket medium eller vilken tjänst som fungerar bäst i en given situation.
- Elever/studerande uppmuntras till att använda sociala medier i sin verksamhet och i sina beslutsprocesser.
- Sociala medier används för ökad delaktighet i skolans pedagogiska planering, speciellt det som rör eleven/den studerande själv.

I SAMARBETE MELLAN HEM OCH SKOLA

I samarbetet mellan hem och skolan har digitala verktyg i högre grad börjat användas. Sociala medier har också en plats att fylla i detta sammanhang och då interaktionen kan ske enkelt och i realtid skapas större flexibilitet i samarbetet.

KONKRETISERING

- En verksamhetsmodell för användning av sociala medier skapas i samarbete med föräldrar, vårdnadshavare och elever/studerande
- Den interna och externa kommunikationen och samarbetet med skolans intressegrupper utvecklas genom att, där det är relevant, använda de tjänster som sociala medier erbjuder
- Konfidentiell information eller information som bryter mot integritetsskyddet får inte läggas ut på de sociala medierna.

SOM DEL AV MÅNGSIDIGA LÄRMILJÖER

Inom skolan finns det olika typer av lärmiljöer. Vi har bl.a. den fysiska, den tekniska, den pedagogiskt-didaktiska, den kontextbundna, den sociala och den geografiska lärmiljön. Den geografiska lärmiljön utökas efterhand som skolan öppnar sig mot samhället och det görs många olika besök ut till arbetsplatser, kulturinstitutioner, andra skolor osv. Sociala medier kan stöda lärandet inom olika typer av lärmiljöer. En utökad geografisk lärmiljö kan t.ex. bli än mer givande om elever/studerande både före och efter en aktivitet kan utbyta tankar eller ställa uppföljningsfrågor med hjälp av sociala medier.

KONKRETISERING

- Kontakten med sakkunniga inom olika områden underlättas, skolan kommer lättare ut i samhället och samhället kommer lättare in i skolan.
- De unga uppmuntras i att ta initiativ i beslutsfattande och deltagande både inom och utanför skolan.

SOCIALA MEDIER SOM EN DEL AV SKOLANS VERKSAMHET

Eftersom sociala medier kan fungera som stöd för skolans måluppfyllelse är det viktigt att främja de verksamhetsätt som stöder användning av dessa. Ett sätt att främja användningen av sociala medier i undervisningen är dels att strategiskt beskriva verksamhetsätten och dels att ta upp konkreta åtgärder kopplat till sociala medier. Punkterna nedan ska ses som åtgärder på ett mer övergripande plan för att stöda åtgärder i avsnittet ovan.

ALLMÄNNA RIKTLINJER

Skolorna behöver ha en väl genomtänkt plan för hur sociala medier används i undervisningen. Visserligen finns krav på både digital och social kompetens för elever och studerande framskrivet i läroplansgrunder och läroplaner inom gymnasialstadiet och grundskolan Åland men det är först under senare år som sociala mediernas roll i samhället har vuxit. Därmed finns det ännu inte några tydliga skrivningar specifikt om sociala medier i skolornas styrdokument och det finns därför anledning att skolornas interna styrdokument uppdateras.

KONKRETISERING

- Skolornas interna styrdokument granskas och uppdateras med avseende på användning av sociala medier i undervisningen
- Skolorna kartlägger årligen den tekniska utrustningen och mängden e-läromedel utreds i syfte att upprätthålla en optimal utrustning som stöder användning av sociala medier
- Utgående från kartläggningen fastställs målsättningar för nivån på teknisk utrustning, uppkopplingshastighet, e-läromedel och årliga lärarfortbildningsbehov
- Bedömningsgrunderna anpassas så att de utgör relevanta verktyg för bedömning vid användning av sociala medier

GEMENSAMMA MODELLER

Riktlinjerna för användning av sociala medier i undervisningen konkretiseras i specifika verksamhetsmodeller baserade på lärarnas egna erfarenheter. Det innebär att erfarenheter efter hand fångas upp och samlas så att modeller småningom kan utkristalliseras. Systematiska val av tjänster och applikationer och etiska verksamhetsmodeller stöder en aktiv användning av sociala medier. Dessa ska också vid sidan av samarbete och diskussion möjliggöra åtminstone produktion, delning och bearbetning av text, bild och rörliga bilder. Framtagning av fungerande modeller underlättas av att lärare och studerande tas med i diskussionerna under planeringen.

KONKRETISERING I FORM AV AVTAL

Punkterna nedan bör beaktas och diskuteras inom skolorna:

- Vilka sociala medier/tjänster som ska tas i bruk på olika klass- och skolstadier och instruktioner för dessa utarbetas
- Hur lärarens arbetsprofil ska definieras i tjänstebeskrivningen
- Modell för eventuell registrering av eleverna på olika sociala medier (åldersgräns – vem registreras och var, vem ansvarar)

TRYGG OCH ETISK ANVÄNDNING

En trygg, digital lärmiljö ska garanteras för alla lärare, elever och studerande. Grunden för en trygg lärmiljö kan skapas av gemensamt uppgjorda och avtalade verksamhetsmodeller och kännedom om och iakttagande av bestämmelser. Samma lagar och författningar gäller i fråga om digitala tjänster och skrivande som inom det övriga samhället.

KONKRETISERING

För att skapa förutsättningar för en trygg och etisk användning bör åtminstone följande beaktas och följas:

- Alla har tillräcklig kunskap om upphovsrätt. Användning av olovligt material i undervisningen accepteras inte och elever och studerande känner till påföljderna av plagiering och olaglig kopiering. Lärarnas, elevernas/studerandes upphovsrätt respekteras.
- Konfidentiella uppgifter får aldrig läggas ut på de sociala medierna. Elever/studerande och lärare känner bestämmelserna om förande av personregister.
- Elever/studerande får lära sig skapa inloggningsnamn, att använda trygga lösenord samt om integritetsskyddet.
- Användningsvillkor som uppställs av olika tjänsteproducenter och åldersgränser för användare iakttas.
- Skolan kommer överens om följderna ifall reglerna inte följs.
- För användning av sociala medier i undervisningen utarbetas en steg för steg-modell, som gör det möjligt för eleverna och de studerande att bli handledda i en trygg miljö, utveckla sin kompetens och sina färdigheter i att använda olika slags tjänster.